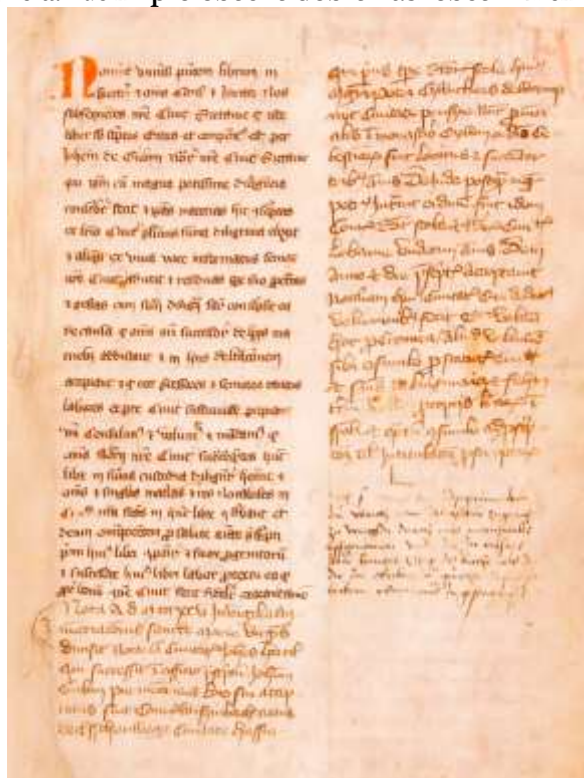
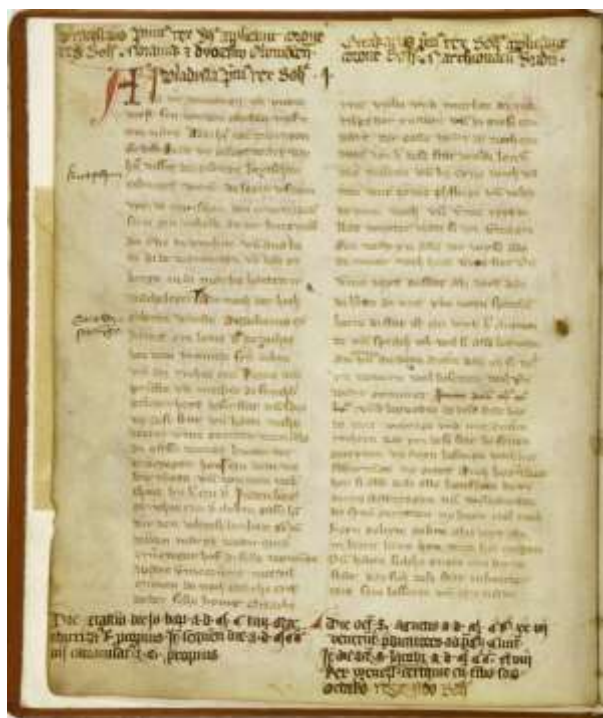

1) JAHRBUECHER DES ZITTAUISCHEN STADTSCHREIBERS Johannes von Guben und einiger seiner Amtsnachfolger.

• motivace městského kronikářství

1a Nouerint vniuersi presentem librum inspecturi et omnes consules et jurati nos subsequentes nostre ciuitatis Sittauie, quod iste liber subscriptus editus et compositus est per Johannem de Gubyn, notarium nostre ciuitatis Sittauie, qui ipsum cum magna potissime diligencia conscribere fecit et ipsas materias hic conscriptas ex litteris ciuitatis plurimis summa diligencia elegit et aliquas ex viua voce informatus seniorum nostre ciuitatis adiecit et residuas tempore suo perpetratas et gestas cum summa diligencia similiter conscripsit, ea de causa quod omnes nostri successores de hijs materiebus addiscant et in hijs delectacionem accipiant et quod eorum precessores et seniores tantos labores ex parte ciuitatis sustinuisse percipiant. vnde consulimus et volumus et mandamus, quod omnes notarij nostre ciuitatis subsequentes hunc librum in summa custodia diligenter habeant et omnes et singulas materias et res notabiles in ciuitate nostra factas in hunc librum conscribant et deum omnipotentem pro salute animarum prescripti primi huius libri compositoris et suorum progenitorum et suscessorum huius libri laboris, pretextu eo quod propter bonum commune ciuitatis fecit, fideliter exorant. amen. [...]

Na vědomí se dává všem, kteří nahlédnou do této knihy, všem konšelům a přísežným našeho města Žitavy, kteří po nás budou následovat, že tuto knihu [...] sepsal a složil Jan z Gubenu, notář našeho města Žitavy, který ji nechal sepsat s co největší možnou pečlivostí. Látku, zde obsaženou, vybral z četných listin města [...]. Doplnil některé [události] z živého svědectví starších našeho města a sepsal i události, k nimž došlo za jeho života [... učinil] tak proto, aby se všichni naši nástupci poučili z těchto pramenů, získali z nich potěšení a pochopili, že jejich předkové a starší podstoupili pro své město takovou námahu. Proto jsme nařídili [...], aby všichni následující notáři našeho města tuto knihu co nejpečlivěji spravovali a aby zapisovali do této knihy všechny a jednotlivé záležitosti a důležité události v našem městě. [Dále si přejeme], aby se modlili k všemohoucímu Bohu za spásu duší řečeného prvního autora této knihy a jeho předků a také pokračovatelů v této knize [...], zvláště proto, že tak učinil **pro obecné dobré naší obce**. Amen.

Zdroj: <https://www.zittau-live.de/die-wertvollen-zittauer-stadtbuecher-chronicon-zittaviense/>

• důraz na městské počátky

2a Alz wir vornomen vnd vndirwyst syn von den eldisten vnsern voruarn, daz hie vor, czu cziten ee dese stat vz gelegt wart, daz hie dissit dez gebirgiz kretschin gebuwet woren, di logen vf dem werde czwischen den czwen wassim czu neheste an der burgmo^l, dor ynne di vurlu^{te} vnd ander lu^{te}, di do wandirten vber daz gebirge in di marke, hatten ir nachtleger. // Dozvidáme se od svých nejstarších předků, že zde dříve, v dobách předtím, než bylo založeno toto město, byla vybudována krčma, která ležela mezi dvěma vodními toky blízko mlýna. Zde nocovali lidé, kteří tudy procházeli.

[...] do noch der hochgeborne vu^rste Ottackerus, eyn koⁿig czu Beme, der do dochte vor dem vromen syner erbin vnd dez ryches czu Be^eme vnd pru^efte vnd merkte di fruchbare gelegenheyt desir stat vnd sacz vz dese stat vnd hatte nicht verrer vmme gereten wen als di gasse wendt hindir der cru^eczeger hovfe czu dem webirthore vnd von dem webirthore biz her czu der Judenbo^{rg}, gerichte czu der clobin gasse, hindir den wleychshbenken, ober den nw^en margt, wedir czu der cru^eczeger hof.

Potom urozený kníže Otakar, král v Čechách [...] pro dobro svých dědiců a své říše české prozkoumal příhodnost tohoto města a vyměřil město a tehdejší město nesahalo dále než ulice ke dvoru křížovníků a od Tkalcovské brány až k židovskému městu [... je vztaženo na současné poměry]

[...] do noch ettiche czit, do der selbe konig Ottackerus vu^lte vnd merkte die merunge der ynwoner vnd di grose czuwart der geste, wart do noch czu rote, wi her dese stat wolde lon vmmemuren [...] vnd volgete dem noch vnd vmmereyt di stat weytir [...] vnd vmmereyt di stat alz wyt, daz di herren, di mit ym reten, sprochen „herre, di stat ist czu wyt.“ Her antworte vnd sprach „ich wil si also begnodn an eyne vnd an dem andern, daz ich sy mit ynwonern wol beseczen wil“. Vnd wart gemuret anno domini M^oCC^olv^{to}, vnd begnodte do dese stat beyde mit vreyunge vnd mit anderin rechten, daz ym dese stat by synen geczyten ny keyn losungen noch keyn stu^eirrunge ny getet. Ouch begnedite her si also, daz alle kouflute, di vz dirre stat czogen vnd wandirten, by synen geczyten ny keyn czol noch keyn geleyte gobin alzo wyt alzi in Bemr lant hyn vnd her czogen, vnd hatte sulche gnode czu dirre stat, daz sich dese stat in korczir czit sere besserte vnd czunam.

Po nějaké době král Otakar pozoroval přibývání obyvatel města a příchod četných hostů. Proto se rozhodl a nechal město ohradit zdí ještě dále. Pánové, kteří s ním byli, mu řekli: „Město je příliš veliké“. A on odpověděl: „chci je tak obdarovat a město osadit obyvateli“. Město bylo obehnáno hradbami Léta Páně 1255, a [král] obdaroval toto město svobodami a jinými právy a město za jeho vlády nemělo platit žádné odvody a dávky. Také jim daroval tu milost, že všichni kupci, kteří procházeli městem, nemuseli za jeho vlády platit žádné clo [...]. A město se v krátkém času dále zvětšovalo a rostlo [...].

Der konig Ottackerus liz ein son, der waz vnmundic, der hiis Wenczesslaus I. dez vnderwant sich eyn ritter, Otto von Lossow genant, mit synen brudern vnd enphurte yn der konigin, syner muter, [...] der selbe konig Wenczesslaus gewan vnd hatte als vil gnadn czu dirre stat als sin vater Ottackerus. Ouch her vfte noch desen burgern; dy musten an synem rate vnd an synen tedigen syn.

•vztah dalšího panovníka, Václava I., k městu – projevoval městu stejnou milost jako jeho otec Otakar. Jeho radní se museli podílet na jeho radě a jeho sněmech.

2) PRÁCE S INFORMACEMI

POHLEDY ČESKÝCH MĚSTSKÝCH KRONIKÁŘŮ NA BITVU U MOHÁČE¹

MIKULÁŠ DAČICKÝ Z HESLOVA: „Léta 1526. Mense Augusti, srpna, Ludovicus, český a uherský král, vypraviv se do Uher vojensky v nemnohém počtu lidu proti Turkuom pohanuom, kteříž u velikém počtu zemi uherskou hubili a plundrovali, s nimiž císař jich Soliman osobně byl; a potkav se teěž král polem s těmi pohany a nemoha takovému množství a moci jich odolati, jest u Mogače s svými poražen, a utíkáje z té bitvy přes nějakou zátoku, kuň pod ním se zpátky zvrhl, král pak jsa zbrojí obtížen a nemaje žádné pomoci, tu jest umrtven žalostivě; což stalo se ve středu den památky sv. Jana Stětí. Žalost a zarmoucení veliké z toho bylo křesťanstvu a další nebezpečenství. – Nota. Oznamováno bylo, že i ten pohan císař turecký Soliman krále Ludvíka, pána ještě mladého, litoval, s podivením, že jest se s tak málo lidem – kteréhož nebylo přes čtyrmečítma tisíc – proti tak velikému množství a síle postavil a potkal. V čemž naříkáno bylo na některé přední pány a biskupy uherské, že by s týmž králem a pánem jich mladým neupřímně a nevěrně podle vůle své zacházeli, málo ho sobě vážíce. A tehdaž se také křesťanstvo zvláště v Germanii o religion a náboženství škorpili a nesnadili, a tak nevinný král Ludvík, jsa od nich opuštěn, zahynul na velikau škodu všeho křesťanstva. Turek pak míří křesťany tak jako vlk trkající se berany. Po té nešťastné porážce král Ludvík již mrtvý sotva byl doptán a nalezen a na Předním Bělehradě žalostně pohřben.“²

Simon HÜTTEL, Chronik der Stadt Trauttenau: „dne 29. srpna ve středu na den stětí sv. Jana zahynul před Budínem (???) král Ludvík.“

Jan Adam NOŽÍŘ, Kronika Litoměřic: „Ludvík král český etc. v Uhřích v bitce (chtíc ujeti a život svůj zachovati) zahynul, byl v letech věku svého dvacíti stáří a dvou měsíců, stalo se na den památky svatého Jana stětí.“

Kadaňská kronika: „29. srpna turecký císař Solimanus přešel Uhry a zmocnil se krásného města. Zabil nešťastného krále Ludovica v jeho 20 letech s 15 tisíci křesťany. Byl v té době rým: Král předčasně narozený, příliš mladý zvolený a příliš mladý ztracený. Narozen v 7 měsících [...], zvolen ve 12 letech věku a ztracen ve svých 18 letech vlády.“

Pavel MIKŠOVIC, Kronika Loun: „Léta Páně 1526, Solimanus, císař Turecký, maje lidu na dvakrát sto tisíc, do země Uherské nenadále vpadl, proti němuž král Ludvík se 24 tisíci u Moháče se položil, kdežto z přinucení některých biskupů a pánův uherských, nevyčkávk těch, kteří na pomoc jemu táhli, bitvu s Turky svedl a jest poražen, v té pak porážce, utíkájíc přes nějakou zátoku, když měl na břeh vyjeti, kuň na znak i s ním do vody se převrhl a tak v odění, nemoha sobě pomoci, zahynul. To se stalo v středu den stětí sv. Jana léta svrchu psaného [29. srpna]. Potom po některém času v zátoce nalezen a na předním Bělehradě pochován.“

Ondřej DAČICKÝ Z HESLOVA, *Paměti Muláše Dačického z Heslova*, str. 133 „Léta 1529. Vídeň, město hlavní v Rakousích, Soliman, císař turecký, oblehl silně vojensky a dobýval, ale srozuměv, že křesťané ze všech stran na retuňk k témuž městu táhnau, přeč odtrhl; strach byl na křesťanech.“

3) MĚSTSKÁ KRONIKA?

¹ Podle DP Aleny Sojkové, Svět očima raně novověkého měšťana, obhájeno na FF UK pod vedením prof. J. Čechury.

² Mikuláš z Práchnán, Paměti Mikuláše Dačického z Heslova, 1. sv., z edice Antonína Rezka: *Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*. 2 sv. Upr. Antonín REZEK. Praha: Matice česká, 1878–1880.

Sixt z OTTERSODORFU, *O pokoření stavu měšťského*, ed. Josef Janáček, Praha, Melantrich, 1950

V tom pak času, dokudž ještě tíž poslové v Halli, očekávající na odpověď, byli, Filip landkrabě Hesský na mnohá příříkání a připovídání knížete Mauricia, kterýžto dcerku týhož landkrabě Hesského za manželku měl, spolehši, neb mu zajisto sliboval, že u císaře má milost mimo naději svou obdržeti, do města Halle v kolikosi koněch přijel a tu, klekavše na kolena před ním, jemu se jest na milost i na nemilost poddal a odtud hned do vězení dán.

Král pak, aby se tiše s vojskem do Čech přes hory vlouditi a nenadále na Čechy mohl připadnouti, furéry do Litoměřic své vypravil.

[in margine: 2. června] Kterížto hned ve čtvrtek den sv. Marcellina, to jest po slavném hodu Seslání Ducha svatého, přijevše ráno tři do Litoměřic, jak s koní sešli, k purkmistru šli a na něm toho žádali, aby jim ti sousedé ku pomoci přidání byli, kteřížto sou při prvním příjezdu královském hospod jim objednávatí pomáhali, oznamujíc, že by král nazejtří hned za nimi přijeti ráčil. Když purkmistr jiné konšely k sobě obeslal. Pro takovou věc, bylo se jich ptáno, jak v počtu velikém král by k nim do města přijeti ráčil. To za odpověď dali, že se potřebí není jim o žádné obroky koňské starati, jedině toliko, aby sama osoba královská (*jakoby snad*) mohla opatřena býti. A že toliko král s dvorem svým v počtu dosti skrovném ráčil s synem svým Ferdinandem přijeti a tu v Litoměřicích nic než toliko přes noc pozůstati. Nazejtří pak v pátek okolo čtyř hodin na den jízda zbrojně pomalu do města se trousila, za kteroužto okolo poledne král také s synem svým, s nemalým počtem lidu jízdného a dobře správně přijel a na rathouze stál.

A prve než ještě do města přijel, konšelé podle obyčeje starobylého v cestu proti němu až za most vyšli, jeho přivítali a pečeti mu i klíčův podati chtěli. Tu on k nim vyslal Jiříka Žabku s takovým promluvením, že Jeho Mt Královská tomu porozuměti ráčil, že byste ho podle starobylého svého obyčeje přivítati chtěli. I ráčil vám to po mně vzkázati, abyste se zase domův navrátili, že na ten čas takového vítání od vás přijíti nemůže z příčin těch: Jedno, že horko veliké jest. Druhé, že na den se již dosti nachýlilo a král ještě jísti neráčil. Třetí, že počet znamenitý lidu jízdného i pěšího při sobě míti ráčí a s tím tu vně před městem déle meškati se neráčí. Hned velmi brzo po příjezdu královském přitáhlo do města knechtův čtyři praporci a ti se na Novém městě, Dubíně a proboštvství položili, za ním pak vezeno bylo XVII kusův střelby polní nabitě a ke všemu přistrojené. Kteroužto tak nabitou, obrátivše v tu stranu k Radobejli hoře, na rynku před rathouzem, tak ji tu zanechali, až jest král z Litoměřic pryč ujel. Husaři pak za mostem po těch lukách všudy vedle Labe se kladli a leželi v obojích Kopistech Českých i Německých, item v Boušovicích a jiných tu okolo vesnicích až právě ke klášteru Doksanům.“

Když po obědě královském bylo, podle času konšelům od Žabky jmenovaného, okolo hodin XIX na rathouz přišli a tu krále jazykem latinským přivítavše, počtu jakožto králi a pánu svému dali, žádného jiného na ten čas při sobě nemaje, než toliko Ferdinanda syna svého, Hendrycha z Plavna, kancléře, Zdislava Berku, hofmistra, Ladislava Popela, maršálka, a Jiříka Žabku. To jim skrz hofmistra za odpověď dal, že to vítání vděčně přijímati a toho na nich dále žádati ráčí, aby mu všechny klíče od bran a forten vydali, že se sám král opatrovatí ráčí z příčin těchto: Jedno, že císař, Jeho Mtí bratr, ten obyčej, kdežkolivěk přijeti ráčí, zachovává. Druhé, poněvadž při sobě rozličný lid míti ráčí, aby tím lépe v bezpečnosti byl, jestliže by mezi nimi, jakž se to často přihází, se sběhlo, neb ten a takový lid úřadem městským spravovati se nechce. A třetí, pro nebezpečnoství ohně, neb se to několikrát již králi, v Žebráce jednou a teď také nedaleko od Wittenberka přihodilo, že jest mu jeden pán znamenitý uhořel a mnoho při tom koní. I tak učiniti a všechny klíče Ladislavovi, maršálkovi, vydati musili, kterýžto s dvěma osobami, k němu přidány, ráno ke všem branám, aby je otvíraly, a večer, aby je zavíraly, chodíval, dokudž by varty osazené nebyly. A tak způsob ten vždycky zachovávan byl, dokudž král od nich neodjel [...] A prve než jesti král do Litoměřic přijel, k těm osobám stavu panského a rytířského, které se mu dobře zdály a viděly, psaní toto učinil [...]

Forma přípisu: Ferdinandus etc. Urozený věrný náš milý, vědětiť dáváme, že jsme toho oumyslu v brzkých dnech do království našeho českého přijeti, [...] a protožť poroučíme [...]

[...] Nejjasnější králi, V. M. Královské oznamujeme, kterak v pondělí pominulý v samý večer Kašpar z Granova mandát Vaší K. Milosti, zpečetěný a do kraje podbrdského svědčící, osobám některým z úřadu konšelského měst pražských ukázav, na rychlost jej přečetl, oznamuje, že to z poručení Vaší K. Milosti činí [...] tomu všemu, co v sobě Vaše K. M. za příslušnou stížnost pokládati ráčí, dobře jsme vyrozuměli. Nad čímž nemalou lítost majíce, to sme mezi sebou rozvažovali [...] k V. K. jsme] jisté osoby s instrukcemi a poníženými žádostmi i prozbami našimi vypravili. [...] Neb my jakožto V. K. M. věrní poddaní z žádné jiné příčiny toho V. K. M. nepředkládáme, než toliko z té, přejíce a V. K. M. jakožto pánu svému, na Pánu Bohu žádajíce všeho dobrého a aby raději pokoj, láska a dobrá svornost v království českém mohla zdržána a zachována býti, tak abyste Vaše K. M. jakožto král a pán náš milostivý, v tom dobrém pokoji nad námi, poddanými svými, šťastně a za dlouhé časy kralovati ráčili. Za milostivou a laskavou odpověď prosíme.

Avšak ani tíž poslové na toto psaní žádné odpovědi doprositi a dočekati se nemohli. Než v tom času přece lidu válečného a střelby po Labi i po zemi králi přibývalo. Moravané, Slezác, Lužičané též na obeslání královské v bouřích, tolikéž biskupové, jakožto holomúcký a vratislavský, item hejtman moravský se sjížděli, zedníci a kameníci kuše kamenné k velikým kusům ustavičně dělali. Tolikéž přitáhl kníže Augustus, bratr knížete Mauricia, maje s sebou lidu jízdného dobře oupravného okolo 1000 koní.

[...] V tom pak času ve všem a více než ve čtyřech nedělích, pokudž jest v Litoměřicích král byl, ti, jimž se podle něho dobře zvedlo a kořisti a loupeže dosti nabrali, ve dne i v noci kvasili i hodovali, rozličně s lidmi nebohými a chudými zacházejíce a rozličná i nesnesitelná protivenství jim činíce, neb nebohé sousedy z domův vlastních vystrkovali a statečkův

jich se zmocňovali. Jestliže jest kdo se jim spíčiti v tom chtěl, anebo škodlivě zraněn, anebo hanebně zamordován byl. Po dvořích, po stodolách všecko všudy vydrancovali, vybíjeli, po vinicích, zahradách činíce škody, víno nezralé trhali a mošt sobě dělali a naposledy štěpy sekali. Tak summa summarum, že v Litoměřicích jediný se jest najíti nemohl, aby to směl říci [...] že se jest mu škoda žádná nestala. Nebo Martin Nosidlo, soused jich, maje dvůr na předměstí a vida, an se mu od toho lidu královského škoda znamenitá děje, počal se k nim domlouvati o to, poněvadž nejsou nepřátelé a Turci, ale služební lid královský pána křesťanského a krále českého, aby jemu a jiným okolním sousedům takových škod nečinili.

4) KRONIKY MĚSTA LUBÁNĚ

2) MARTINUS BOHEMUS LAUBENSER PREDIGER LAUBNISCHE KIRCHEN UND STADT-CHRONICA 1593

Biblioteka uniwersytecka Wrocław, Ms. 1947/XI/14 (původně knihovna Hornolužické společnosti věd Sign. L III 10), XVI

Titul: *Laubnische Kirchen= und Stadt=Chronica, darinnen die Vornehmsten Geschicht und Wandel, so sich daselbst zugetragen, zufinden sind, aus allerhand Glaubwürdigen geschriebnen Handvesten auch gewisser Nachforschung und eigener Observierung mit Fleiß zusammengetragen durch Martinum Bohemum, Laubensem, Prediger in seinem Vaterlande, im Jahre D. 1593*

- předmluva, různé perspektivy a kontexty městského kronikářství

Dedikace: Dem Erbaren, Nahmhafften und Wohlweysen Herrn George Steinmezen, Richtern, Lorenz Frömbtern und Martino Widemanno, Rathsverwandten, vorstehern und Pflegern unser Kirchen, meinen günstigen Herrn, guten Freunden und Förderern. Die Gnad Gottes auch Zeitl. und ewige Wohlfahrt von der Allerheil. Dreifaltigkeit

Bůh nám uložil (Devter. IV. 6., Ps. LXXVIII., Joel. I.), abychom neztráceli z pozornosti staré záležitosti a historie, ale pilně jsme je zaznamenávali, udržovali v paměti a vyprávěli je svým dětem a dětem jejich dětí.

[...] daß sie alte sachen und Geschichte nicht bald aus der Acht laßen, und in vergeßen stellen solten, sondern dieselben fleißig mercken, in frischen Gedächtnis behalten, und dieselben ihren Kindern und Kindskindern erzehlen.

Darum siehet man auch an den Glaubigen, daß sie nicht allein die Gedächtnüß würdigen Geschichte in die Feder gefaßet und auffs Papier bracht, wie an den büchen Moses, Josua, der Richter, Könige und andern Zusehen, sondern sie haben auch oftmahls Steine und andere Merckmahle und Gedenkzeichen auffgerichtet [...]

Proto vidíme, že věřící lidé nejen uchovali památku ctihodných dějin perem a zapsali ji na papír, jak je vidět na knihách Mojžíšových, Jozue, Soudce, Králů a jiných, ale že zřizovali často i kameny a další památky [...] Tak starozákonní Jakub dává kámen na místo, kde měl vidinu žebříku, Gen. XXVIII

5 i pobani mají své historiky, kteří pilně zapisovali své záležitosti a často zřizovali i zvláštní znamení

Also haben auch die Heÿden ihre Historicos ũ Geschichtschreiber gehabt, die mit Fleiß ihre Sachen verfertiget; auch oftmahls sonderliche Wahrzeichen auffgericht, wie an Herodoto, Trogo, Diodoro Siculo ũ andern zůsehen.

A věřící i nevěřící mají nejen společné dějepisce; také jednotlivé národy mívaly své zvláštní historiky. // **Und haben beydes Gläubige u Ungläubige nicht nur gemeine Geschichtsschreiber, sondern besondere Nationes haben auch ihre besondere Historicos gehabt.** Josephus u. Hegesippus haben der **Jüden Historien** beschrieben; Procopius, Dionysius Milesius haben **Persische Sachen** verzeichnet: Thucydides, Xenophon haben der Griechen Geschichte verfaßt [...] **derer Franzosen Sachen** haben Gregorius Turinensis, Froissardus, Philippus Cominaeus, Ioannes Trithemius, Paulus Aemilius verzeichnet. **Der Deutschen Sachen** haben beschrieben Cornelius Tacitus, Beatus Rhenanus, Franciscus Irenicus, Aventinus, Ioannes Stumpfius, Felix Hemmerlin, Wolfgang Lazius etc. der **Ungarn Geschicht** Antonius Bonfinius, Melchior Sciterus: der Pohlen Martinus Cromerus, Philippus Callimachus, der Engländer, Beda, Polydorus Virgilius, George Litius: der Böhmen Aeneas Sylvius, Martinus Boreck, der Turcken – Launicus Canicondyles, Chrysostomus Vicherias, Martin Barletius, Joann Leunclavrius.

<výčet pohanských historiků; záležitosti židů popsal Josefus a Hegesippus, věci Franků popsal Řehoř z Tours, Froissart, Philipp de Comines; záležitosti Germánů Cornelius Tacitus, Beatus Rhenanus, [...] der Ungarn Antonius Bonfinius, Melchior Literus, der Pohlen Martinus Cromerus, Philippus Callimachus, der Engländer,

Beda, Polydorus Virgilius, ... der Böhmen Aeneas Sylvius, Martinus Boreck, der Turcken – Launicus Canicondyles a další>

<Odkazy na Cicerona, Orat. Ad Brut.>: „Nescire quid ante quam natus sis acciderit, id est semper esse puerum“ // Nevědět, co se přihodilo předtím, než jsme se narodili, znamená být stále dítětem.

[...] Fürs dritte: die Geschicht u. Historien nützen auch dazu, daß sie uns fein tacite und recte zum ewigen Leben Anreizung geben [...] Denn wenn ein vernuenfftiger Christe lieset shwere hendel, grausame Thaten, erschrokl. Fälle Ja wenn er den ganzen weiß und lauff des lebens ponderiret und erwäget, so lernt er exclamiren: Vanitas vanitatum et o[mn]ia vanitas! Er siehet, spüret und merket, daß hier in dieser Welt aller Winkel voll Jammers, Noth und Elends stehen [...]

Za třetí, historie slouží také k tomu, že nás správně a přímo podněcují k věčnému životu. Nebot' když rozumný křesťan čte o těžkých událostech, krutých skutcích a strašlivých případech, když to všechno zná a uváží průběh života, naučí se zvolat: Marnost nad marnost a všechno jen marnost. Vidí, cítí a pozoruje, že všechny kouty tohoto světa jsou plny nářku, bídy a nouze.

Dem wer aus Gottes H. Worte gelernet hat, daß Gott allmächtig ũ. weise sey, indem daß er alles wunderbarl. regirt [...] der wird **in Historien ũnd jeglicher Geschicht so viel Exempel finden**, daß er gar Verzweiffelt [...] seyn müste [...] Darũb sichs ob dem hochgelehrten Mann Plinio hoch zu verwũndern

Kdo se poučí ze slova Božího, že Bůh je všemohoucí a moudrý, když všechno obdivuhodně spravuje, ten najde v historii velmi mnoho příkladů, v nichž jako by neviděl Boží prozřetelnost a jako by vše bylo dílem ďáblovým [...]

7³ [...] Wo aber hier keine Straffe folget auf Sünde, Schand ũ gottloß wesen, so ists ein gewiß Anzeigen, daß Gott bechlossen hab einen folchen Menfchen ewig an leib ũ Seel zu straffen; [...]4 // Kde ale po hříchů nenásleduje žádný trest [...], je to jistě znamení, že se Bůh rozhodl takového člověka potrestat na těle a na duši.

s. 8 [...] **darũm auch S. Paulus sagt Roman. I. daß man an den Werken, die Gott thũt in der Welt, erkennet, daß ein Gott sey, ũnd deßhalb die Heyden nicht zu entschũldigen find, daß sie Gottes Erkenntniß nicht gehabt ũ verdammet [...]**

Proto říká sv. Pavel v listu Římanům, že podle skutků, jež Bůh činí ve světě, poznáváme, že Bůh je. Proto nelze omluvit pohany, že nepoznali Boha [...]

S obledem na to hab ich oft gewünscht, daß unser Stadt Hendel möchten ordentl. Verzeichnet und verfaßet seyn [...] Alß hab ich mich unterfangen alle geschriebene handvesten bey der Bürgerschaft auffzusuchen, auch gedenkwürdige dinge zuerforschen bey verlebten Leuten, und selbst achtung zu geben, auf solche Hendel, welche bey meiner Zeit geschehen [...]

Proto jsem si přál, aby události našeho města byly řádně zapsány. Proto jsem si usmyslil vyhledat všechny psané rukopisy u měšťanstva, rovněž pátrat po pamětihodných věcech u starých lidí a věnovat sám pozornost i těm událostem, jež se staly za mého života.

Solches hab ich billig gethan zur schuldigen dankbarkeit gegen meinen lieben Vaterlande, vornehmlich aber gegen meinen lieben Gott [...]

To jsem učinil náležitě, z vděčnosti vůči mé své vlasti a zvláště vůči svému milému Bohu [...]

<následuje jeho vlastní životopis: zde, tj. v Lubáni, *jsem začal čerpat životadárny vzduch, zde jsem přijal svou obživu a výchování, zde jsem byl přinesen Panu Ježíši Kristu při křtu a s ním byl spojen; zde jsem dostal základy dobrých umění a jazykův atd.*> Den 16 Septemb. Im Jahr nach der Geburt Christi 1557 von ehrl. Eltern, Hansen Böhmen und Anna Krausen, seinem ehlichen Weibe ehlich bin zur Welt gebohren werden. Hier hab ich anfänglich geschöpfft auram vitalem: hier hab ich meine Nutrition, Nahrung, und Auferziehung gehabt: hier bin ich meinem H. Jesu Christo in der Tauffe zugetragen und einverleibt: hier bin ich in guten Künsten und Sprachen anfangs unterrichtet

<po studiích v Rakousku a Porýní> uvažoval o dráze učitele a nakonec se ve svém rodném městě stal farářem a zdůrazňuje, že je první muž původem z Lubáně, který se tady stal knězem.

<líčí, jak opsal kostelní knihy a postupně se přesunul k zájmu o dějiny města, využíval městské kanceláře>

[...] hoffe ich doch der einige Lex, so in historia der vornehmste ist: ne historicus quid falsi dicere audeat, et ne quid veri dicere non audeat [...] **Andere hendel, so in andern lãndern in Stãdten geschehen, hab ich willig und wissendl. ũbergangen, denn es sonst zu weitlaufftig vnnd unnschweiffig, unnd nicht eine Stadt und Kirchen, sondern eine Land=Chronica worden wãre.**

³ Natur erforschet, viel Geschicht ũnd Historien gelesen, erfahren ũ. auffgezeichnet, daß er darinn nicht die göttl. Providenz gemerkt; ũnd müß ja gewiß der Teufel regirt haben, do er shreibt: Irridendum est, agere curam rerum humanarum illud, quicquid est summum. [...] Wenn einer in Gottes Wort liefet, daß Gott gerecht ũ ein starker Eyfer sey, der das böse haßet ũ daßelbe Zeitl. ũ ewig straffen wil, so wird er in lefung auch wohl heydnischer, geschweige denn kirchl. Geschichte bekrãfftiget, ũ. giebt ihm daßelbe der Augenfchein, daß dem also sey, denn man in keinen Historien jemahls gefuenden, daß es den Gottlofen wohlergangen sey, ũ daß sie nicht wãren gestrafft worden. ... citãt z Herodota

⁴ Got [...] einem jeden lohnet, wie ers verdienet hat. Wenn einer aus Gottes Wort gelernt hat, daß Gott gnãdig, gũttig, sanfftũthig, barmherzig sey, ũ, siehet die Historien an, so findet es also, sonderl. wenn der Menfch nicht so gar verrũcht ist, sondern sich wieder beßert ũnd fromm wird. Wie sagt Ovidius der Heyde? Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittant / Juppiter, exiquo tempore inermis erit [další příklady téhož].

Věřím, že je zákon, který je v historii nejvznešenější, totiž aby se historik neodvážil říkat nic nepravdivého [...] Ostatní události, které se odehrávaly v jiných zemích ve městech, jsem vědomě vynechal, jinak by se moje historie stala příliš rozsáhlou a stala by se už nikoli městskou a církevní, nýbrž zemskou kronikou.

Ich bitte aber alle meine Successores, sie wollen ihnen diese meiner Arbeit gefallen laßen, dieselbe suppliren, Gegeben Lauben auff dem Pfarrhoffe. Den 9. Jul. Im Jahr nach Unsers H. Geburth, 1593 [...]

WIESNER: ANNALES LAUBANENSES, PŘEDMLUVA

Sepsání důležitých událostí královského města Lubáň od jeho vystavění až do současnosti [...] das ist Warhaffte vnd ordentliche **Verzeichnüs vnd Beschreibung der füernembsten vnd gedencckwürdigsten JahrGeschichte**, welche sich bey der Königl. Stadt Lauban im Marggraffthumb Oberlausitz, von Erbauung derselben, bis auf diese gegenwärtige Zeit von iahren zu iahren zügetragen soweitt als Nachricht davon zu finden gewesen, mit einVerleibung etlicher Sachen so das gantze Markgraffthumb oder Nachbarschafft concerniren, alles mit so embsiger Mühe und sonderbaren Fleiß, aus allerhand glaubwürdigen Schrifftten, bewehrten Uhrkunden und monumentis, theils auch eigener Erfahrung zusammen getragen Vnd beschrieben worden von M. Christophoro Wisner, Consule vndt ProSyndico daselbst.

Dedikace: Denen EhrenVesten, Wohlbenahmten, Achtbaren, Wohlgelahrten und Wohlweisen Herren, Buergermeister vnd Rathmannen der Königl. Stadt Lauban im Marggraffthumb Oberlausitz, meinen sonders günstigen lieben herren Collegis, respective Gefattern, Vettern, und guten Freunden

[...], wie nothwendig Vnd sehr nutz es sey denenjenigen so im Lehr-Ämpt in Kirchen Vnd Schulen, so wol denen, **die im weltlichen regiment andern Wol vorstehen wollen, daß sie vieler Historien und alter Geschichte Wiessenschafft, erkenntnis und erfahrung haben,**

poučná role historie, dosud žádná dějepisná kniha nevyšla tiskem [...] všechno, co hovoří o významu historie, je shrnuto v krátkém aforismu Ciceronově. Bez znalosti historie jsi jako dítě.

alldieweil vast keine Chronica noch Geschicht-Buch vor dieser Zeit in offenen Druck ist aufgegangen. [...] Bin aber in meiner einfalt dieser meinung, das alles das jenige, was von nottwendigkeit, vnd nutz der Historien, Zeitregister und GeschichtsBeschreibungen iemahls hat können gesaget werden, in dem kuertzen APHORISMO oder sprüchlein CICERONIS, des fürtrefflichen Oratoris, so in seinem Buechlein ad Brutum de Oratore zu befinden, begriffen sey

tam říká: **Nescire, quid, antequam natus // 3v sis, acciderit, id est semper esse puerum**, das ist nicht wißen was sich zu getragen habe, ehe denn du geboren worden, das ist nichts anders, als wenn dü allzeit ein Kind werest. [...] Nevědět, co se stalo předtím, co ses narodil, znamená zůstat navždy dítětem.

Historie je zvláště užitečná při vládě. **Vnd sonderlich im regimenten hoch von nötten**, wofern derselben Administration zu einem gutten fort: und Außgang gereichen sol, das weißliche Vndt gebührende Vorsichtigkeit und Verstand darinnen müße gebraucht werden; [...]

příklady z Písma: neštěstí země, pokud je pánem země dítě, nezkušené a nezralé. To je možno odvrátit znalostí historie [...] Vives praví, že znalost historie z dětí činí dospělé rozumné lidi. Kde historie chybí, stávají se ze starých nerozumné děti. Daher denn auch in Heiliger schrifft das groste Vnheil eines Landes geachtet wirdt, wenn deßelben König oder Herr ein Kind, das ist unReife und unerfahren ist. Das nun aber solche Kindheit vnd Vnverstand fuernemlich Vnd am allermeisten durch erfahrung Vnd Wißenschafft der Historien vnd alten Geschichte abgewendet, und hingegen weise und Verständige Leute durch dieselben gepflantzet Vnd erbauet werden, solches giebt nicht allein CICERO in obgemelten Spruechlein zu verstehen, sondern es bezeugets auch die tägliche erfahrung bey allen denen, [...] Da hero hat auch JOHANNES LUDOVICUS VIVES recht geschrieben, das die Wiessenschafft der Historien aus Kindern, alte Verständige Leute mache, Wo aber die nicht seyen, da werden aus Alten Vnverständige Kinder.

[...] **Aus diesen und andern Ursachen habe ich von Jugend auff eine sonderliche Inclination, Lust vnd Liebe zu den historien Vnd derselben vleissigen Lection bey mir befunden, habe demnach mir anfangs, als ich noch in der Schulen allhier gedienet, aus den Autoribus hin und wieder die Genealogias Imperatorum, Regum Electorum Ducum Marchionum etc. soviel ich deren habe erlangen koⁿnen, mit sonders Vleisse und großer Mu^he (:ohne Ruhm zu melden:) in ein ab= // 4v sonderlich geschriebene Büch zusammen getragen, welches noch heüte bei mir verhanden, und wenn etwas so noch hin ein zubringen, mir bißweilen fuerkompt, mit demselbigen von mir vermehret wird.**

Proto jsem od mládí měl zvláštní náklonnost k historii [...] nejdříve jsem začal sepisovat genealogie císařů, králů, kurfiřtů atd., které jsem si shromažďoval do zvláštní knihy, kterou u sebe pořád mám a kterou stále ještě příležitostně doplňuji.

Demnach hab ich mir fürgenommen, aus den alten und neuen Historicis ein kurtzes Chronicon und Verzeichniß der Geschichte **aller vier Monarchien machen, Ist auch deßelben albereit ein guter Anfang von der ersten und anderen Monarchie verhanden: wenn ich aber nachmahls befunden, vnd gesehen, daß es ein sehr schweres und langweiliges Werck werden wollen**, welches ich wegen meines Ampts und viel fältigen schweren Reisen nicht würde zů Ende bringen, Vnd darneben in meinen AmptsGeschafften und Verrichtungen, so da unterschiedlich fu^rgefallen, zům offtern innen worden, daß ime sehr nothwendige und nützliche Arbeit würde verrichtet werden, so iemand, was bei diesem Marggraffthumb Oberlausitz in gemein, Vnd deme insonderheit bey der Stadt Lauban, von anfrage derselben bis auf diese gegenwärtige Zeitt sich begeben Vnd an verschiedenen Orten aufgezeichnet zů befinden, in ein Corpus zůsammen bringen [...] **Darzü mich denn desto mehr beweget, das es mein liebes Vaterland, dem ich nach höchsten Vermögen mit dem Pfündlein, so mir Gott vertrauet, aus angebohrner Liebe vor allen andern zů dienen schuldig ünd willig mich iederzeit befunden:**

vděčnost ke vlasti, od níž dostal brávnou nadání [...]

Potom jsem začal sepsovat historii čtyř monarchií, sepsal jsem začátek první a druhé monarchie, ale pochopil jsem, že to bude těžká a nudná práce, kterou vzhledem ke svému úřadu a četným těžkým cestám nebudu moci dovést do konce. [...] a zaměřil jsem se na Lužici a svou vlast [...] wie denn der Poët Ovidius lib. 2. Tristium in genere darzu vermahnet: Et pius est Patriæ facta referre labor. / jak vybízí Ovidius ve 2. knize Žalozpěvů, že je to zbožný úkol, vykládat události vlasti.

zmiňuje i vliv purkmistra a kolegy Jiřího Steinmetze, který ho ke této činnosti podněcoval ... práce v kanceláři, všechno jsem prošel a prohlédl a rozdělil do dvou knih ...

[...] Vnd allen möglichen Vleiß angewendet, auch nicht eher nachgelaßen, bis ich es mit denen geschichten so die Stad Lauban insonderheit concerniren, wie wol derselben an mehrern Ortt auch andere, so das gantze Land 6v // betreffen, mit inferiret und eingemenget, zů dieser Vnsrer Zeit dafür dem allmachtigen Gott Lob Vnd Danck gesaget sei, nünmehro gebracht habe. Ich habe ohne rühm zů melden mich Vberall in Büchern Vnd alten Schrifften darinnen des Marggraffthümb Oberlaüsitze Vnd meines Vaterlandes nür mit etwas gedacht worden, **fürnemlich aber in Vnser Raths Cantzeley, welche ich nebenst wolgemeldtem Herrn George Steinmetzen mehrentheils revitiren Vnd dörchsuchen, alles Vleiffes Vmbgesehen, Vnd was ich denckwürdiges an einem oder andern Ortt gefunden, daffelbe auffgemercket Vnd zůsam[m]en getragen, Welche Arbeit nochmals in eine Ordnung zů bringen mir fürgenom[m]en, Vnd in zwei Bücher dieselbe abgetheilet, deren eines Generalia, Vnd das ganze Marggraffthümb Oberlaüsitze vnd desselben Gliedmaffe von Land und Stedten eines oder das andere, so wol des Landes hohe Obrigkeit Vnd Amter angehet; das ander aber Specialia und sonderbare Verzeichnüffe so mein Vaterland die Stadt Lauban**

entweder alleine oder ie gar selten das Land und andere Stadte zůgleich mit (:wenn es nemlich solche Sachen die ich in das erste Büch zu bringen bedencken gehabt und präjudicirlich zů sein erachtet, wenn es heüte oder morgen publiciret oder divulgiret worden sollte,) angehen, in sich begreiffet.

[...] Datüm Lauban den 11. MARTIJ ao. 1622. E . E. W. und G. dienstwill. Collega Vnd respective Gevatter Vetter und shwager,

M. Christophorus Wißner Consul & ProSyndicus.

Struktura: BOHEMUS

Generalia I Von der Stadt Lauben Ursprung u. Erbauung // O původu a vybudování města Lubáně.

Gleich wie man im Finster ohn ein Licht übel fort kommen, und ein Blinder ohne Handleiter die Straße übel treffen kan: also kan man auch von dieser Stadt anfang und Erbauung wenig gewißes sagen

Těžko lze v temnotách jít bez světla a slepec nemůže přejít cestu bez průvodce. Tak mohu i já o počátku a zbudování tohoto města říci jen velmi málo jistého.

<málo informací, což svádí na dvojí požár města za husitů>

Man schleppet sich mit alten Reymen: in denselben stehet, daß diese Stadt solle A. Chr. 900 erbauet seyn: [...]<pomáháme si starými verši>

Nach Christi Geburth neunhundert Jahr / Die Stadt Luban gebauet war

Von Marggraff Albrecht aus der Mark, / Der ließ die Stadt vermauern stark, [...]

II Vom Nahmen dieser Stadt

hat auch unser Stadt mancherley Nahmen: in alten briefen wird sie genannet Luban, welches ich achte sey der rechte Nahm dieser Stadt. Izo wird sie gemeiniglich genennet Lauban; daß deuten etliche von Leub, als solte an diesem Orte, ehe die Stadt erbauet worden, viel Laub gestanden haben. So schreibt Aemilius von dieser Stadt:

Et bene si memini recteque relata recordor, / Inclyta de viridi nomina fronde tenet.

III. Úrodnost města

IV. Waßerflüssen // Vodní toky

VI Von Gebäuden der Stadt // Stavby

VII. Von der Religion und Gottesdienst dieser Stadt // Bohoslužba

So viel ich aus den Historien nehmen kan, ist unser Stadt allbereit bey christl. Glauben gewesen, ehe Pohlen und Schlesien seyn bekehrt worden, welches im Jahr Christi 965 geschehen ist, juxta versum:

Caeca prius nunc fit silesia tincta dei.

Nakolik se mohu dozvědět z historií, bylo naše město vždy při křesťanské víře, **a to dříve, než bylo obráceno Polsko a Slezsko (což se stalo v roce 965)**, podle verše: *Dříve slepého Slezska se nyní dotkl Bůh.*

[...] Nachdem aber es dem Allmächtigen gefallen sein H. Evangelium durch die treuen Männer D. Martin Luthern und D. Philipp Melanchthonum seel wieder von Papistischer Abgötterey und Menschen Satzungen zureinigen, ist unser Stadt zum H. Evangelio getreten, dem sie bald Ao Christi 1525 der ersten evangelische Prediger angenommen, und wiewohl bißweilen nicht geringe Gefahr vorhanden gewesen, so hat uns doch der große Gott bißher erhalten. Derselbe wolle ferner sein heiliges Wort in Kirchen, Schulen und Hausern, ja in unserm Herzen erhalten, und uns nach diesem das ewige Leben geben. Amen.

Poté se Všemohoucímu zalíbilo skrze zbožné muže Martina Luthera a Filipa Melanchthona jeho svaté evangelium znovu očistit od papežského modlářství a lidských výmyslů. Tehdy také naše město přestoupilo ke svatému evangeliu a už roku 1525 přijalo prvního evangelického kazatele. A ačkoli v tom bylo dosud nemálo

nebezpečí, přesto nám [toto evangelium] veliký Bůh zachoval. Ten ať i nadále své svaté slovo zachová v kostelích, školách, domech, ba i v našem srdci, a dá nám věčný život.

Pak následuje líčení dějin města podle jednotlivých let: ... Ao 941

Dříve, než zde byl postaven kostel, stála ve městě kaple, která byla zbořena roku 1588, když se začala stavět nová škola. Zůstal z ní ještě sklípek ve škole, nad nímž tato kaple stála. V této kapli byla služba Bohu slavena čtením mší a jinými ceremoniemi, jak bylo v té době obvyklé.

Ao 1273 Ist das brüder Closter derer Minorum zum Lauben durch die bürger daselbst in der Ehre des H. Creuzes unnd der Jungfrau Marien gestiftet worden, mit bewilligung Marggraff Johansen oder Otten zu Brandenburg in OberLausitz unnd Frauen Jutta, oder vielmehr seiner Mutter Beatricis.

Roku 1273 zde byl založen klášter minoritů měšťany samotnými, ke cti sv. kříže a Panny Marie, se svolením markrabat Jana či Oty Braniborského [...]

Ao 1346 Diß Jahr starb Herzog Hincó <sic> und kam also der Lauben, Zitta, sammt andern Städten in OberLausitz an König Johannem zu Böhmen, den blinden. Dieser König hat alle Gerechtigkeiten, briefe und Privilegia confirmiret. Solches hat auch gethan Kayser Carolus, Königs Johannsen Sohn, und haben unßer vorfahren vor der Hussitischen Zerstörung diese Privilegia gehabt: nehml. freye Fischerey und Jagd auf allen ihren Weichbildern, den freyen Salzmarkt, und daß niemand auff eine Meilweges von der Stadt brauen, mälzen, baken, schlachten und handwerk treiben soll, unnd daß unser Einwohner zollfrey gen Breßlau haben ziehen dörfen, daß sie die Land=, Erb= und OberGerichte gehabt. Welche Privilegia in der erbäml. Zerstörung der Hussiten nun unnd hinweg gekommen sind.

Roku 1346 zemřel vévoda Hynek a tak Lubán a Žitava, s dalšími městy Horní Lužice připadla králi Janu Českému, slepému. Tento král potvrdil všechna práva, listiny a privilegia a totéž učinil i císař Karel, Janův syn. **Naši předkové měli před husitským zpusošením tato privilegia:** svobodu rybolovu a lovu v celé své vikpildě, svobodný obchod se solí, že nikdo ve vzdálenosti jedné míle od města nesměl vařit, sladovat ječmen, péci, porážet dobytek a provozovat řemeslo. Dále, že naši obyvatelé mohou beze cla jít do Vratislavi a že mají dědičnou a vrchní soudní pravomoc. Tato privilegia se ztratila za zničení města husity.

1415. Toho roku biskup Thimo zu Meissen *dal Lubáňské do klatby*, vnd verbot alle kirchen Aemter in der Stadt, daß die guten Leute in die drey Jahr mit diesen unbilligen Vorhaben der Meßpaffen belästiget worden.

Příčina: v Lubáni se zdržoval „pápstliche Meßpaffe“, jménem Johann Cotbuß, který se pohyboval ve světském, selském oděvu. Vypáčil schránku na hostie v kostele sv. Jiří v Lehnici. doch ging er in gemeiner Layen- und baurischer Kleidung. Dieser ward vor dem Rath angeklagt, daß er zur Liegnitz in der Kirchen S. Georgi das Sacrament Hausel erbrochen, die Monstranz mit dem Sacrament und sonst ein silbern büchsschen draus gestolen, da er dem das Sacrament auf glüenden Kohlen verbrennt, unnd weil die Monstranz über Verhoffen nur Kuppfern und überguldet gewesen, in einen Teich bey Liegnitz geworffen

1427, 1431 Verstöhrung des Laubens durch die Hussiten // Zničení Lubáně husity.

[...] weil unser Vaterland sonderl. Von denselben großen Schaden gelitten, wil ich ihre Geschicht etwas weitläufftig erzehlen. // Protože naše vlast od nich utrpěla veliké škody, chci jejich historií vyličít poněkud podrobněji.

[...] Diß verdroß die Böhmen Vnd versuchten alles an ihnen, wie sie ihnen möchten ann solchen herrligk. Hinderl. Seyn: und war unter andern ein böhmischer Edlman (so dem Æneæ Sylvio zu glauben ist) der hatte zu Oxonien in England studirt, daselbst Johann Wicelí bücher gefunden, Und seine lehr draus geschöpfft. Dieser, als er wieder heim in Böhmen und gen Prag kam, breitete seine Meinung unter andere aus, so er in Engelland geschöpffft, und sonderl. War der vornehmste Johann Hus [...]

Němci na univerzitě v Praze měli nejvýznamenější místo a drželi nejvýznamnější hodnosti, byli také velmi početní [...] To vadilo Čechům a snažili se jim ve všem bránit. Byl mezi nimi český šlechtic (pokud lze věřit Aeneu Silviovi), který studoval v Oxfordu v Anglii a našel tam Viklefovy knihy a čerpal z nich jeho učení. Když se vrátil do Čech a do Prahy, rozšířil své názory dál. Nejdůležitější byl Jan Hus.

Pustošení husitů, k němuž zpočátku král Václav přiblížil mřky [...] Schlugen Mönch unnd Paffen zu Tode, verbrandten die Clöster, zerstörten die Kirchen und trieben großwesens, dazu anfängl. König Wenceslaus still saß

... <Hussiten> vor Lauben mit großer Macht. Wiewol nun die Bürger herausfielen, sie abzutreiben Versuchten vnd mit ihnen tapfer sharmüzelten, so hieß es doch: viel hunder der Hasen Tod, denn die Menge drunen mit Gewalt auff die Bürger, verranten ihnen die Thore, drungen ihnen solche ab, kamen also den 16 May, Freytags vor Cantate in die Stadt, darinne sie grausam und jämmerl. Haushielten, erwürgten in ersten Anlauff, was ihnen vorkam. Das Volk samt den Priestern, Schuldienern, Schülern, Weiber und Kinder, nahmen ihre Zuflucht in die Kirch; der Pfarr H. Jeremias Gall stieg auff die Kirchen, ermahnte das Volk Zur beständigkeit und zum Wiederstend; den nehnern sie mit Gewalt herunter, bunden ihn an 4 Roß, trieben sie voneinander und rissen ihn in vier Stüke.

Pustošení v Lubáni: měšťané se jim v tom snažili zabránit, statečně s nimi bojovali, ovšem mnoho psů zajícova smrt [...] pozabýjeli kněze, učitele, žáky, ženy a děti, kteří se uchýlili do kostela. Kněz Jeremiáš Gall vystoupal na kostelní věž, vyžýval lid k vytrvalosti a odporu, tobo násilím stáhl dolů, přivázali ho na čtyři koně a roztrhli na čtyři kusy.

[...] V kostele zpívali Salve Regina, ale byli přepadeni. Kněžím, učitelům a žákům byly sraženy hlavy před hlavním oltářem, takže všechno plavalo v krvi. Ovšem zázračně se zachránil jeden žák, který ležel mezi mrtvými a tvářil se jako mrtvý. Dále znásilnili [husité] jeptišky, ženy a panny a všechno ve městě zničili. [...]

1515. toho roku bylo velmi vlhko kvůli neustálému dešti [...] byl také silný vítr a často strašlivá nepohoda s kroupami a silným hromobitím, která bohužel tady a na jiných místech způsobila veliké škody.

1521 der türkische Kayser Grichisch Weissenburg in Ungarn im Herbst belagert und durch Verrähterey eingenommen, sind die Schlesier und Niederlausitzer mit etl. 100 Pferden den König zu retten gezogen, sind aber zu langsam kommen.

turecký sultán oblehl na podzim řecký Bělehrad v Uhrách a získal jej zradou. Slezané a Dolnolужиčané táhli se sto koňmi, aby králi pomohli, přišli ale příliš pozdě

1525. Demnach Gott aus sonderbarer Gnade durch die beyden theuren und hoherlährteten Männer D. Martin Luthern und Philipp Melanchthon das theur Evangelium aus der Finsterniß des Pabstthums wieder hervorziehn laßen, dadurch vielen gutherzigen frommen leuten die Herzen und Augen aufgethan werden,

Tehdy Bůh zvláštní milostí dvěma drahými a učenými muži nechal znovu vytáhnout drahé evangelium z temnoty papežství a otevřel zbožným lidem srdce a oči.

[...] Allhier angefangen zupredigen nach der lutherischen Art, welches dem etl. Junge Nonnen bewegt, daß sie aus dem Closter gingen und Männer nahmen, welches zuvor ein unerhörtes war. Da gab man nichts mehr auf Pabst, münch, pfaffen noch Nonnen, die wurden auff das euserste geshimpfft. Wiewohl dieses an gedachten H. Georgenn nicht zu billigen, daß er ein Stürmer Gewesen, denn er das Kind mit dem Bade ausschütten wollen alles fasten Beten, allmosen geben indifferenter verworffen, die Schul ein Ratten nest genennet [...] I zde se začalo kázat podle luterského způsobu, což podnítilo některé mladé jeptišky, aby opustily klášter a vzaly si muže, což předtím bylo něco neslýchaného.

A lidé už nedali nic na papeže, mnichy, faráře či jeptišky a otevřeně se jim lálo. To podporoval pan Jiří, kazatel, který byl buřič a chtěl vylít dítě i s vaničkou, chtěl zahrnout všechno postění, modlitby, almužny a školu nazýval hnízdem krys.

3) TROJDÍLNÁ KRONIKA LUBÁNĚ, WIESNER⁵

a) obsazení rady – organizační princip kroniky

Im Jahre 1560 Mittwoch nach Simonis Judæ ist der Rathstuhl allhier mit nachfolgenden Personen besetzt worden: George Haubdorff, consul

Peter Krause und Lorentz Hosemann – Kammerer, Urban Zeidler, Richter

George Hofeknutz, Mathes Scheuffler, Simon Krömbder, Schöpffen

Erasmus Förster, Michael Frenzel, Andreas Meirich, Hanß Hirschberger, George Kilbig – senatores

Das Syndicat hat Matthes Scheuffler verwaltet Cælestinus Rößler, ist Stadtschreiber gewesen.

b) vybírání daní, kolik se toho roku uvařilo piva ...

Ann. 60. am Tage Johannis Baptistæ hat der Rath allhier den Steuer-Einnehmer einen SchatzungsZettel über geben, des Inhalts, daß sie gemeiner Stadt, sowohl der ganntzen Bürgerschaft auch ihrer unter-thenen Güther, zu Geißdorff in einer Summa gantz treulich geschätzt haben auß 20 436 Schock, daran auß beide Termine zu der bewilligten Turken Steuer gefallen sollen [...]

Von dem Herbst des 1559 Jahres anzufangenn bis auf Ostern des 1560 Jahres sind zum Lauben gebrauen 511 Bier.

c) hrůzostrašný případ: mladá dívka, snad polednice, „vyžrala dítěti obličej“, a to na to zemřelo.

In diesem Jahre 60. den 29 Aprilis hat sich beim Merten Heergesell in der Walde gassen allhier dieser schrecklicher Fall begeben, daß die Eltern ihr kleines Kindelein ungefehr 9. Wochen alt, in der Stuben alleine gelassenn, da sind junge frewelein (*polednice?*) hinein kommen, welche dem Kindelein das Angesicht gar zerbissen und außgefresßen haben, daß es darvon gesterben: Nach Verfließung einer Stunde hernach ist auch ein Kind allhier (habe aber den Namen, was es gewesen, nicht darbey gezeichnet gefunden) von einer Bank gefallen, das Genike gebrochen, und gestorben. Derowegen Eltern auf ihre Kinder wohl gut Achtung zugeben haben.

d) obnova zvonů, zničených za požáru, spadly na zem a rozpadly se na kusy. Povolán byl tedy zvonář z Vratislavi [...]

Sbírka na jejich obnovu. popisuje se, kolik daly jednotlivé městské čtvrti ... předměstí, domkáři ...

[...] *Fungování rady, řešení správních záležitostí; velmi rozmanitý žánr ...*

zásoby obilí [...]

záplavy: In diesem Jahre haben sich die Wasser vielfältig ergossen, und großen Schaden hin und wieder gethan, darauf nochmahls ein sehr kalter Winter gefolget.

Hoc ao den 15ten⁶ Febr. am fastnacht ist von dem Paßauischen Krieges Volck der Einfall in die kleine Stadt Prage geschehen,

Určité odlišnosti mezi drážďanským a wrocławským rukopisem, každopádně je zajímavá pozornost věnovaná Praze

Vnd sind von demselben wie berichtet werden, viel Zeichen hin vnd wider vorgegangen, wie denn auch alhier bey vns den 13ten Januariatj vorhero zů nacht zwischen vier vnd fünf Vhr, Item nach 5 Vhr⁷ gegen Morgen blütige Feuerzeichen zwischen Abend und Morgen gesehen worden.

Nach diesem Einfall ist wie anderswo, also auch allhier die Wache an den thorn angeordnet, auf den Mauern an alle Vier Thore Wechter bestellet, die Bürgerschaft gemüstert, in den Vorstädten auch Wache angeordnet und die Zünfften ihre Geschütze anrichten zulaßen ermahnet worden, wie in dem Protocollo zu befinden.

1623 *Krádež dobytka, pachatel uprchl do Bolesławce, kde se nechal najmout jako hrobník.* Den 16ten August ist bey Jacob Anderßen, die Hospital Kühe so inn Walde verlohren, daß der sie gestohlenn und heimlich geschlachtet, befunden waren dem da denn das Fleisch und Lederwegen genommen, und ins Hospital geführet, der Thäter aber sogleich nicht zur Stelle gewesen, sich ganz

⁵ 1. dva svazky: SLUB Dresden, sign. a 77, 3. svazek – Wrocław.

⁶ Z dr. Jsem opsal 15., ale to mohla být chyba. Ale ono to spíš opravdu bude 15., podle kontextu.

⁷ Je tu zase o detail více

absentiret, und gen Buntzlau in dienste vbers gefahr zu einem Todtengraber sich begeben, da er auch nachmals geblieben, weil ihm der Rath und das Handwerck nicht wieder wollen annehmen.

Sněm projednávající mj. jak napravit zkažení mince. Tehdy se nic nerozobdlo, jak vyplývá i z mé zprávy. In Augusto ist der willkürliche Landtag nach Bartholomæi gehalten, dabey unter andern fürnehmlich deliberiret worden, **von der Müntze Confusion wie derselben zu remediren**, und ob nicht bey Ihrer Churfürst. Gnade, daß deroselben MüntzEdikt, in welchen das Müntzwesen wieder in den alten Stand gebracht wird, in diesem Marggrafthumb auch möchte publiciret, und gehalten werden gehorsamlich anzusuchen. Ist aber zu diesem mahl nichts gänzlich geschlossen, [...] wie in meiner Relation mehrers zu sehen.

Smrt predikanta v Budyšíně [jiné město] Den 15ten Septr. Obiit H. M. Friedrich Bisher, oberster Prediger zu Budissin.

Obláčka dvou novickek v klášteře magdalenitek. Den 18. Sept. Sind zwei Jungfrauen, Ursula Hofmannin, George Hoffmanns gewesenne Bürgers allhier hinterlaßene Tochter, so im Closter von ihrer Mutter Schwester erzogen worden, und Eva N. eines Müllers Tochter von der Naumburg im Kloster allhier auf den Nonnenchor zu Nonnen eingeweihet Vom H. Decano Gregorio Kathmanni [...]

5) KRONIKA ŽITAVSKÁ LÖBNEROVA⁸

Cronologia De origine, et Edificatione, Vrbsis Zittavia, von Christiam Lösfern, mit grosser Mühe zusammen gesetzt und geschrieben, aus Etlichen alten Zittanischen Cronicken und geschicht büchern, aus sonderbahrer liebe, zu unser geliebten Vatterstadt Zittau, in solche Ordnung bracht, darinnen so wohl was die dörffer und die stadt Zittau anbelanget, dero Merckwürdigkeiten aufgezeichnet, und auch derer städte in Oberlausnitz anfang, auch was sonst Etwan Nottables darinne vorgangen, als auch was die Stadt Zittau selbst anbetrifft, ihr anfang und forgang, glück und unglücks fälle, und was sich sonst Merckwürdiges alhie begeben hatt, geschehen nach christij geburt, anno 1736

Omnia cum Christo, et nihil sine isto. / Omnia cum Deo, et nihil sine Eo. /

Omnia conando docilis solercia sincit / Ars longa, vita brevis.

Grosser Streitt zwischen E. E. Rahte und der Ebt. Marienthal // Spor mezi radou a klásterem Marienthal, kvůli soudní pravomoci (jeptiška se posadila na mrtvolu a tím chtěla potvrdit pravomoc klášteřa. Tělo bylo ovšem odneseno pryč.

1527 In diesen Jahren Entstundt alhie in der Stadt Zittau Ein grosser Streit zwischen E. E. Rehte und der Äbtissin aus dem Kloster Marientahl, wegen des obergerichtshalben, den als in Setgendorff ein ermordeter Körper von hiesigen stadgerichten solte gehoben werden, und die äbtissin solches nicht wolte geschehen lassen, so mueste sich eine Nonne aus deme Kloster auf den entleibten setzen. Damit wolte sie ihre Jurisdiction behaubten, alleine darwieder setze sich E. E. Reht der Stadt Zittau mit gewalt, und haben den todten Körper gehoben. Und mitt genommen, dem die obergerüchts administration, gehörte damahls der stadt Zittau.

Když byl 24. února korunován Ferdinand králem v Čechám a holdovalo mu šest měst v Horní Lužici, věnovala mu šest zlacených skříní a prosila jej, aby jim byl milostivým Pánem, on se ale tak nechoval, neboť poručil Janovi, biskupu mišenskému, který měl patronátní právo a byl místní ordinář, že nemá v Horní Lužici trpět žádného luteránského kazatele, protože to je velmi nebezpečné.

•*cižoložnice (63 ženatých mužů!) utopena v pytli* Eben in diesen Jahre war alhie in Zittau eingesetzt, Vicentj Werners tochter, ein weib, so mit 63 Ehemännern hette die Ehe gebrochen, sie ist Montags nach trinitatis in einen sack ertränckt worden beym galgen [...]

Toho roku v Žitavě zřízen vodovod a tzv. Boží pokladnice na žádost mistra Heydenreicha. Odstraněno procesí s Božím tělem. Dieses Jahr, sindt alhie in Zittau die Röhr kasten erbaut werden, und auf begehren Mag. Heydenreichs Predigers alhie, ist **der gottes kasten aufgerichtet worden**, in der St. Johann Kirche dieser Prediger brachte es auch soweit, das in dem Jahre das procession gehen, so alle dienstage geschehe mit dem H. Leichnam, alhie in Zittau abgeschafft wurde.

Téhož roku započel ve Zhořelci velký nepokoj. Dva z buřičů byli popraveni a rozčtvrceni. Eben in diesem Jahre, entstandt in Görlitz ein grosser auffruhr unter den tuchmachern, und es werden ihre 2 von den Rädelsführern daselbst Enthaubet, und eingeviertelt. [...]

V tomto roce vydal král Ferdinand mandát, že se mají znovu dodržovat všechny ceremonie, nebo spíše zlořády církevní – nošení křížů, vigilie, zádušní mše, ovšem tento výnos nebyl v Žitavě respektován. Komtur mnoho povolil Božím dopuštěním ... postupně zanikl klášter františkánů a mniši se svými dobrými skutky už nebyli respektováni a už nikdo nic nedával, takže klášter zchudl a sáhlo se i na církevní poklady a byly užity k potřebě tělesné. Nakonec mniši z klášteřa odešli a ten byl předán radě. Auch in diesem Jahren, gab könig Ferdinandus ein Mandatt auss in seine Länder und städte, das man alle Ceremonien, oder vielmehr Misbräuche Der Kirchen wieder halten solte, mit Creutz tragen Vigilien und seelmessen, alleine Dieses Mandat khan alhie in Zittau zu keine observantz, so ndern die barmhertzigkeit gottes fügte E. das die Commendators vieles zulissen, ob es schon den gesetzen ihre Religion Conträr und zu wieder wahr, also ginge nach und nach alhie in Zittau das Franciscaner Kloster ein, und die Mönche mit irem gutten wercken wurden nicht mehr geachtet, und niemandt gab ihm nichts mehr, also müste das Kloster verarmen, und die klēynodien wurden angegriffen, und zur leibes Nohtdurfft angewendet. Endtl. Gingen theils Mönche davon, ander stücken weg, und wurden hernach das Kloster an E. E. Raht, käuffl. Überlassen, wie folgen soll.

⁸ SLUB, Msc. Dresd. App. 1674.

Stavba městského příkopu u mandavské brány za purkmistra [...] Eben in diesem Jahre, unter den Bürgermeister ampte Urbanns Segers, ist alhie in Zittau der Stadtgraben bey der Mandauischen Pforte Erbauet werden, und der Hl. Geist, wurde mit aller zugehör an einen vorwercks Man verkaufft.

Anno 1529 Hoc ao. War gebauet altar petrij et paulij ad St. Crucem sub organo.

... Dieses Jahr ist alhie in Zittau, des welck Müllers sohn gehangen worde. Er hatte viel gestohlen, und auch 30 weibs Pershonen verunehret:

Cizoložství Auch in diesem Jahre, am sontage Magdalena des Nachts, hatt alhie in Zittau der stadtschreiber Simon Berndt, einen bey seiner weibe in bette ergriffen, und gleich erstochen, und es wurden noch in dieser Nahct so wohl der Stadtshreiber als seine Frau in Verhafft genommen, und ist die frau hernach ertränckt worden, aber der stadtschreiber ist am tage Mahtia durch 12 bürgen wieder los kommen, und er müste des entleibten weibe 50 thl. Geben. Damit sie ihre sünde erzihen kundte.

Turkové obléhají Vídeň – podpora Lužice Ferdinandovi – obranný řád, kolik lidí postavili Žitavští a jak dlouho byli ponecháni ve zbrani. In diesem Jahre, als der Türcke die Stadt wien belagerte, so würde von Könige Ferdinando ein gantzen Reiche alles aufgebohten, das sich, jederman in gutter Kriegsbereitschafft halten solte, nun Man ihm ja zum Kriege bedörffte, und es Rüstete sich jederman, und der König thätte den türcken grossen widerstandt, und erhilt die Stadt und die Lausnitzer Machten eine defensions ordnung, und die Ritterschafft sandte den könige 100 Pferde und Mann, und die Städte geben 400 fürs knechte, und Etliche stücke geschütze. So sie inbereit hatten. Und die Zittauer hatten 80 fus knechte so sie besoldeten, alleine in drej wochen kehm alles wieder zu rücke, und die Zittauer dancken umb Martinij ihr Volck wieder ab.

Anno 1530 Přepadení mladého šlechtice, který byl okraden a ztlučen tak, že ztratil rozum. In diesem Jahre in Wintter, ist ein Junger Edelmann, bey Nechte hinter Olbersdorff geritten, und wurde von Etlichen Strassen Räufern angegriffen. Sey Ros, Klejdung, gewehr, geld und was er hatte genommen, und darzu jämmerlich geschlagen, sonderlich am haubte, und er wurde in die stadt Zittau bracht ins sichhaus auf die Hintergasse, darinn er etliche tage gantz irre gewesen, so das nicht sagen können was ihm wiederfahren. Bis er also gestorben ist.

Ceny obilí. ... Auch in diesen Jahre, war alhie in Zittau das getrejde gar theuer, und galt ein Scheffel korn, 1 Mark, nach heutigen gelde, 1 thl. 12 gl. Die weitze fl. Heutiges geldes, 1 thl. 19 gl. Die gerste 30 thl. Oder 21 gl. Der haber 20 thl. Oder 14 gr. der auff folgte eine Erhöhung des bires, und gelt ein viertel bier 2 fl. Nach heutigen gelde 2 tl. 10 gr.

... v püstu, müsten die Zittauer und andere städte in Oberlausnitz, den könige Ferdinando eine Grosse Vermögen **steuer geben**, von 100 Marck eine halber, und damahls muesten alle hausleute und Redespürer geben

• *luteránství, ženatí kněží – Heidenreich – hněv komtura – sesazení z úřadu – odešel do Lwowka – místo neobsazeno* Als zu der Zeite, Doctor Luhter den Ehestand vor rechtmässig erklarte, und viel Römische Prister des Pabstes Verboth nicht achteten, und sich im Ehestandt begaben, so hatt sich Mag. Hejdenreich der Prediger in Zittau, auch in demselben Eingelassen, mit Jungfer Elisabeth, Meister Englers, eines Schneiders tochter alhie, worüber sich der Commendator der Massen entrüstete, das er ihm seines amptes Entsetze, und also Muesteder guette Mann ins exilium, aber er fandt zu Lemberg in Schlesien seinen unterhalt, alwo er als evangelischer Prediger angenommen wurde, wie wohl er sich kümmerlich erhalten muste, so das er auch seyn tuchmacher handtwerks, das er in seiner Jugend erlernet hatte, darneben treiben mueste, an seine stelle war alhie Eingesetzt Caspar Stöltzlein, der aber den Römischen Herren zu Scharff war, dahero muste er die stelle bald wieder räumen, und begab sich nach Oderwitz, wohin ihm die adelichen patronij vocirten, indessen aber nahm die Evangelische Lehre in Zittau immer zu, und die Catholschen gebräuche kuhmen ab, die Mesprister sturben ab, und ihre stellen blieben unbesetzt.

1635: Ober und Niederlausbitz an Chursachsen übergeben // Předání Horní a Dolní Lužice Sasku, které patřily České koruně 280 let.

Eben in diesem jahre, am 30 Maÿ ist zu Prage der Friede zwischen Keÿser Ferdinando II. und Johann George I. Churfürsten zu Sachsen geschlossen, und ein Erblicher Traditions Receß ausgefertiget worden, und zu Görlitz publiciret, und seindt den Churfürsten die beyden marggraffthümer Ober und Niederlausnitz würckl. Übergeben und abgetretten werden. Und haben diese beyde marggraffthümer 280 Jahr zur Cron böhmen gehört, dahero würde in gantzen Lande, und auch alhie in Zittau, solches am 8 Julij war sontags von der Cantzel abgekündigt, und das Te Deum laudamus gesungen und Mittwochs darauf war ein solemnes danckfest gehalten. Nach verrichteten gottesdienste, lies der oberste leÿtenandt disetau/Disctau, so alhie in Zittau lag, 7 fahne fus volck auf dem Marckte parade machen, und dieselben 2 Mahl salve geben, darneben würde aus 2 grossen stücken 2 mahl geschossen, und an 10 Sept. Wurde wieder die erste Copulation gehalten in der kirche, so vier Jahr unterlassen worden.

6) VNÍMÁNÍ VÁLKY V MĚSTSKÝCH KRONIKÁCH

Chronik Krodol

„den 29. undt 30. Novemb[ris] sowol auch den 1. und 2. Decembris [1618] ist ein newer comethstern am himmel vor dem Morgensterne vorgehende gesehen worden, welcher einen großen strauß oder strafen vor sich hergehen hatte, der auch sehr geglänzet und etliche wochen gesehen worden, von welchem hochgelährte leuthe unterschiedene judicia gestellet, sonderlich wegen krigßgefa[hr]“

Chronik Arnsdorf

„Kayßer Matthias unnd Ferdinandus, newgekrönter könig zu Böhem, besuchen in person den churfursten zu Sachsen bey dießer geschwinden zeitt, da in Meißen große tewrung unnd wenig zu vorzehren war. Kommen zu Drefden ein den 4.

Augusti [1617] unnd werden aldar kayßerlich unnd königlich empfangen unnd gehalten. Dieße zusammenkunfft erregte große verwunderung unnd mancherley rede an vielen orten. Etliche gaben fur, es wurde dardurch eine heirath zwischen dem newen könige unnd der churf[urstlichen] wittwen aus könig[lichem] stam von Dennemarck, weylant Christiani II. ehegemahlen [Hedwig (1581–1641)], gestiftet werden. Andere meineten, es were sonst eine geheime conföderation alda abgehandelt. Woltens, wiewol es nie eigentlich offenbah worden, etlichermaßen aus dem, was erfolget, abnehmen“
„da denn die leute aus großem bedrängnüs häufig aus den haußern gelauffen u[nd] innerhalb 2 tagen 300 häußer leer worden seyn. Die [kaiserlichen] soldaten unter dem Bömischen u[nd] Holtzischen [Goltzischen] regiment haben etliche haußer bis auf den grund abgebrochen, daß man nicht gesehen, wo sie gestanden, in etlichen ofen u[nd] fenster eingeschlagen auch die böden aufgehoben, etliche halb eingerißen u[nd] aus bloßem muthwillen einen unüberwindlichen schaden gethan, daß es Kindes Kinder nicht verwunden werden, also aus der schönen stadt Zittau eine wistene[y] [Wüstung – P. H.] gemacht, daß es einen stein in der erden erbarmen möchte“. Eben in diesem Jahr 1633 um „den 31. October [1633] wahr es umb Zittaw so unsicher, daß fast niemandt vor daß thor gehen dörfte, den man eines zu grabe tragen solte, muste mann einn confoi mitnehmen, damit die priester, schulcollegen, schüller und burgerschafft desto sicher auß- und eingehen möchten.“

Hausbuch Martina Zeidlera, Akc. 1948/566 (BUWr.), XVI. a XVII. století

vlastní genealogie – příbuzní – průběh studia – luteránská víra

Ao~ 1553 den 19 Jülj Vmb 6 Vhr Zü nacht ist seliglich entfchlaff~n / herr Martin Zeidler seines altters 99 Jahr. Laür: fili9. / diefer Hatt dz Tenebræ am freitage züfingen Vnd Zübeleüten / im Jahre 1518 wiederumb angeordnet, Zü diefem müßfen Jährlich die / Wißner von dem Hauße am Görlitzschen Thore, vnd der Weinschencke / auff der Richtergaffe vnd andere Zinse geben wie iin Kirchen-/büchern Zübefinden.

Item diefer alte Zeidler, hatt die / Capel an der Stadkirchen Montem oliveti genand, erbawet / Vnd gestiftet, wie Bißchoff Johannis Briff zü Meiffen / außweiset. die Ceremonien aber find in reformatione der kirch~ / damals eingeftellet worden. Sein begrebnuß ist inn / dem Winckel da man für Zeitten inn den Öhlegarten gangen.

2431a, Martin Zeidler, privat protocoll 1629-1633 – příklad (eigentlich 1629 bis August 1633)⁹

Den 1 Martij Aõ 1629.

Georg Kirchoff vndt Christoph Scholltz wegen Ihres Mündtlein Sig. Queißens

sollicitiren relaxirung des gefangnûße // berichtet Kirchoff das der Organiften Junge bey fein

[...]7. Erinnert H. Nippner wegen des Landtages, das Er nicht konne auß dem Landttag verreiffen protestiren dz er Inns kunftig folche invectiven wie vorher beshehn nicht toleriren könne

19 den 18 Jünij Cõf: propofuit.

[...] Inn gleichen foll Ein schreiben an den Görlitzschen Häuptmann vndt landes Eltften. wegen der gefoderten spesen der Einquartirung ehiftes abgegeben worden die beftichtigung der lochtem im Hohe Walde foll Ihnen fortgang haben

Den H. Richter foll den Schmidte züer Zahlung zwingen

[...]

230 – post meum reditum de conventu Budißinenfi den 25 Sept.

⁹ APW – Oddzial Boleslawiec.